

„JUGOSLOVENSKO BEKSTVO IZ EVROPE“ NOVI EKONOMSKI PRIORITETI NESVRSTANE JUGOSLAVIJE SREDINOM 50-ih GODINA*

APSTRAKT: U članku su obrađeni ekonomski odnosi Jugoslavije sa zemljama u razvoju u vreme kada se oblikuju prvi obrisi jugoslovenske nesvrstane politike. Od unapređenja privredne saradnje sa tim zemljama zavisili su domašaj Titove nove međunarodne strategije i realizacija ambicioznih razvojnih projekata u Jugoslaviji.

Ključne reči: Jugoslavija, Indija, Egipat, Indonezija, Tito, Nehru, Naser, prireda, nesvrstanost

Jugoslovensko rukovodstvo je sredinom 50-ih godina, nesumnjivo, uvažavalo značaj integracionih kretanja na tlu Zapadne Evrope i razmatralo mogućnost da se preko Balkanskog saveza uz Grčku i Tursku uključi u ovaj proces. Međutim, ova razmišljanja, u vreme kada se rađala ideja o evropskoj samobitnosti naspram dveju vodećih svetskih sila, došla su u sukob sa realnošću ekonomske situacije u Jugoslaviji. Već tada ona je bila teško opterećena bremenom dugova prema Zapadu i potpuno nemoćna da ih sopstvenim izvozom otplati, a istovremeno i podmiri uvozne potrebe. U takvoj situaciji Zapadna Evropa se Jugoslaviji, bez obzira na njenu geografsku pripadnost i civilizacijsku bliskost, činila mnogo udaljenijom i više pretećom nego prekookeanska azijska i afrička prostranstva.

U ovo vreme, najveći deo jugoslovenskog rukovodstva je procenjivao da bi Jugoslavija, orijentišući se isključivo na uključivanje u proces evropske integracije, bila inferiorna ne samo politički nego i ekonomski, i predstavljala puki „sirovinski privezak“ Zapadne Evrope. Povezivanjem sa zemljama afro-azijskog prostora Jugoslaviji se otvarala perspektiva preuzimanja rukovodeće uloge u tom kontekstu i iznalaženja ogromnog, a što je

---

* Rad je deo projekta *Srpsko društvo u jugoslovenskoj državi u 20. veku: između demokratije i diktature*, (broj 177 016), koji finansira Ministarstvo prosvete i nauke Republike Srbije.

najvažnije – manje zahtevnog tržišta za mladu jugoslovensku privredu. Na prvi pogled sve je vuklo u korist ove druge solucije.¹

Titovo putovanje u Indiju i Burmu krajem 1954. i početkom 1955. godine, države koje su već imale razrađenu i politički uobličenu doktrinu koegzistencije, predstavljalo je preloman događaj za konačno definisanje nove jugoslovenske strategije, ali i za kasnije formulisanje široke platforme za institucionalizaciju multilateralnog delovanja vanblokovskih država u okviru pokreta nesvrstanosti.² Titova poseta jugoistočnoj Aziji i uspostavljanje prvog ličnog kontakta sa egipatskim predsednikom Naserom pri prolasku kroz Suec, po povratku u Jugoslaviju, bio je ujedno prvi i najznačajniji korak u razvijanju trajnih prijateljskih odnosa između Tita, Nehrua i Nase- ra, trojice državnika koji će svojim zajedničkim akcijama najviše doprineti okupljanju, afirmaciji i razvoju pokreta nesvrstanosti.³

Druga tekovina Titovog puta u Indiju i Burmu, kako je to procenjeno u najužem jugoslovenskom rukovodstvu, vezana je čisto za oblast bilateralnih odnosa sa ovim dalekim državama i za ekonomske pogodnosti koje su mogle proizaći iz načelnih dogovora postignutih u ovom kontekstu.

O tome da će Jugoslavija vrlo brzo zauzeti nov ekonomski kurs prema svetu indikativno su ukazivale neočekivano oštre kritike koje je jugoslovenski predsednik odmah po povratku sa puta izrekao na račun koncepta spoljne ekonomske orijentacije Jugoslavije i zapostavljanja, u ovom kontekstu, značajnih potencijalnih partnera sa vanevropskog prostora. Po običaju, za ovo su okrivljeni donji ešaloni rukovodeće strukture u privrednoj sferi kao kreatori pogrešne ekonomske politike, dok su oni koji su o tome stvarno odlučivali u celini pošteđeni bilo kakve kritike: „Ja bih zato s ovog mesta stavio to na srce onim našim ljudima, onim organima koji se bave spoljnom trgovinom, pošto je, moram i to da kažem, u tom pogledu bilo griješka zbog kojih smo mi morali crvenjeti.“⁴

U ekspozeu u Saveznoj narodnoj skupštini o spoljnoj politici FNRJ, na sednici oba veća 7. marta 1955, Tito je, rezimirajući rezultate svoga puta u Indiju i Burmu, precizirao na koje je konkretno greške u ekonomskoj sferi mislio. Ukazujući na „subjektivne slabosti“ koje su dovele do zapostavljanja afro-azijskog tržišta, insistirao je na korigovanju jugoslovenskog spoljnotrgovinskog pristupa tako što bi se ubuduće više uvažavale značajne

---

¹ Dragan Bogetić, *Koreni jugoslovenskog opredeljenja za nesvrstanost*, Beograd 1990.

² Ljubodrag Dimić, *Titovo putovanje u Indiju i Burmu 1954. godine. Prilog istoriji Hladnog rata*, Tokovi istorije, 3–4/2004, 27–54; Dragan Bogetić, *Politička pozadina i stvarni domašaj saradnje Tito–Nehru 1954–1964*, Arhiv, godina VII, br. 1–2, Beograd 2006, 138–151.

³ Momir Stojković, *Tito–Nehru–Naser. Nastanak i razvoj politike i pokreta nesvrstanosti*, Beograd 1983.

⁴ J. B. Tito, *Govori i članci*, knj. X, 88–89.

promene u Jugoslaviji ostvarene u sferi ekonomskih odnosa: „Što se tiče naše zemlje, ona je u razvitku svoje industrije došla već tako daleko da danas može da izvozi mnoge artikle potrebne za kapitalnu izgradnju, a takođe je u stanju da plasira znatne količine potrošne i prerađivačke robe. S druge strane, nedovoljno se iskorišćavaju mogućnosti nabavki na tamošnjim tržištima, koja takođe uslijed ekonomskog razvitka mijenjaju svoj karakter i otvaraju nove mogućnosti za proširenje trgovinske razmjene. Nije rijetka pojava da naša trgovinska mreža nabavlja neke artikle tih zemalja na takozvanim tradicionalnim tržištima te robe u Evropi. Naša spoljna trgovina morala bi imati više političkog i više poslovnog smisla za razvijanje razmjene s tim zemljama. Trgovinska razmjena se mora posmatrati i u svojoj perspektivi, naročito u pogledu obezbjeđenja tržišta industrijskim produktima, a ne samo da se rukovodi trenutnim interesima. I u Indiji i u Burmi došla je do izražaja težnja da se baš na ekonomskim pitanjima tješnje povežemo. Nažalost, imali smo prilike da se uvjerimo u krupne trgovinsko-političke griješke koje je činila naša spoljna trgovina. Mi ćemo morati takve anomalije da popravimo i spriječimo, jer je trgovina s takvim zemljama veoma usko vezana za politička pitanja i mora da bude u potpunom skladu s njima.“⁵

Posle ovakvog Titovog izlaganja dolazi do burnog previranja i krupnih promena, kako unutar samih jugoslovenskih spoljnotrgovinskih organizacija, tako i unutar celokupne jugoslovenske diplomatske službe. Funkcioneri ovih dvaju sektora sada su se prosto utrkiivali u izradi opsežnih ekonomskih izveštaja i smernica za povezivanje sa afro-azijskim zemljama. Takoreći preko noći, sazreva saznanje o postojanju niza oblasti u kojima je moguća ekonomska, finansijska, kulturna i vojna saradnja sa Indijom, Indonezijom, Egiptom, Etiopijom, Cejlonom i Burmom i drugim novooslobođenim državama. U želji da se na ovom planu po svaku cenu što više potencira kompatibilnost afro-azijskih ekonomija sa jugoslovenskom, često se dolazi do apsurdnih zaključaka poput onog o „geografskoj blizini tržišta arapskih zemalja“, o tome „da su arapska tržišta prirodna tržišta jugoslovenskih proizvođača“,⁶ da bi se nedostatak pšenice mogao rešiti uvozom ogromnih količina pirinča iz Burme⁷ jer bi se hleb ubuduće mogao praviti od pirinča („Na taj način ujedno bi se smanjio uvoz pšenice i poboljšalo stanje u platnom bilansu“).⁸

U jugoslovenskom ministarstvu inostranih poslova u relativno kratkom roku izrađena je detaljna studija u kojoj su objašnjene brojne prednosti ofanzivnijeg ekonomskog nastupa Jugoslavije na prostoru Azije i Afrike uz

⁵ Isto, 128–129.

⁶ DA MSP RS, PA, str. pov, 1955, f-1, 314.

⁷ Pirinač je praktično bio jedini izvozni artikal koji je imala Burma (u to vreme on je činio preko 90% burmanskog izvoza). Stoga su Burmanci uslovljavali uvoz jugoslovenske robe kupovinom većih količina pirinča.

⁸ DA MSP RS, PA, 1955, f-9, 19 043. *Materijal o Burmi.*

adekvatne smernice u pogledu budućeg diplomatskog angažmana jugoslovenskog diplomatskog osoblja u ovom kontekstu. „O našem ekonomskom interesu u ovom delu sveta jasno govori već sama činjenica da svaki naš industrijski proizvod u većoj ili manjoj meri može naći mesto u tržištima arapskih zemalja. Kad se tome doda i mogućnost plasmana mnogih investicionih usluga i dobara, kao i relativna blizina ovog područja zbog pomorske veze preko jadranskih luka, a naročito preko slobodne zone Solun – onda taj interes dobija puni značaj i širinu. Obzirom na ove okolnosti, a u poređenju sa drugim nerazvijenim delovima sveta i Južnom Amerikom i Dalekim Istokom, smatramo da na ovo područje treba gledati kao na naše prirodno tržište čije se prednosti i pogodnosti koje nam pruža ne mogu osporiti. Relativno slobodan spoljnotrgovinski i devizni režim, iako zaoštava konkurenciju ovde, za sada isto predstavlja povoljnu okolnost za učvršćenje i proširenje naših ekonomskih odnosa sa arapskim zemljama, jer za sve izvršene usluge i izvezenu robu dobijamo sredstva kojima možemo vršiti plaćanja svuda u svetu. Pored toga, u ovim krajevima postoji i mogućnost snabdevanja izvesnim proizvodima koji su od interesa za nas, kao: pšenica, pamuk, ječam, fosfati i dr.“⁹

U navedenom izveštaju, kako je to već postalo ustaljena praksa, izražava se čuđenje „da se kod nas nemaju u vidu sve ove okolnosti i da se ne nalazi dovoljno razumevanja za ovo područje.“ Istovremeno se postavlja i pitanje zašto se predloži o uspostavljanju i proširenju ekonomskih odnosa sa arapskim zemljama, istaknuti tokom 1955. godine, realizuju „sporo ili nikako“. Radi prevazilaženja ovakvog stanja insistira se na tome „da se na osnovu dosadašnjih iskustava i mogućnosti koje nam se u raznim zemljama pružaju zauzme određeni stav i principijelno postavi ekonomska politika prema pojedinim oblastima i zemljama.“ Ta politika bi morala polaziti od „objektivnih mogućnosti koje Jugoslavija poseduje i zbog kojih može da bude konkurentna drugim zemljama u arapskom svetu kao:

1) što geografski položaj Jugoslavije prema arapskim zemljama omogućuje jugoslovenski izvoznicima kalkulisanje povoljnih cena na transportu usled geografske blizine tržišta,

2) što je Jugoslavija u mogućnosti vlastitim transportom obezbediti povoljniji prenos svojih proizvoda,

3) što se stvaranjem slobodne zone u Solunu pruža mogućnost, naročito jugoistočnim jugoslovenskim republikama uštede na transportu svojih proizvoda za ova tržišta,

4) što su arapska tržišta prirodna tržišta jugoslovenskih proizvođača zbog plasmana njihovih proizvoda u ovim zemljama, jer evropska tržišta proizvode sve njihove artikle, te ukoliko ih i kupuju, kupuju ih za tranzit u

---

⁹ Isto, Jugoslavija, f-32, 18 015. *Privredna problematika arapskih zemalja azijskog kontinenta.*

ove zemlje bilo direktno ili u zamenu za svoje. Pored toga, jugoslovenska preduzeća u mogućnosti su postići povoljnije cene, u vlastitom interesu i interesu države radi čvrste valute, nego u zemljama Dalekog Istoka i Južne Amerike, gde su transportni troškovi i razne usluge veoma skupe,

5) što su jugoslovenski proizvođači u mogućnosti u ovim zemljama za svoje čak i nekonjunkturke artikle dobiti primarne sirovine, kao pamuk, naftu, žitarice, vunu, kožu i rudu,

6) što je izvesnim granama jugoslovenske industrije jedino moguće plasirati svoje proizvode na ovim tržištima radi sličnosti upotrebe istih između FNRJ i tih zemalja, kao napr. poljoprivredne sprave, alate i mašine.¹⁰

Tokom 1956. i 1957. dolazi do sve angažovanijeg političkog delovanja Jugoslavije usmerenog na intenziviranje privredne saradnje sa novoo-slobođenim afro-azijskim zemljama.¹¹ Okviri tog programa, kao što je već pomenuto, utvrđeni su već posle Titovog puta u Indiju i Burmu, kada je donet stav o zauzimanju novog ekonomskog kursa prema svetu, čiju će ključnu odrednicu činiti ofanzivan nastup Jugoslavije na tržištima Azije i Afrike. Rukovodstvo Jugoslavije se u ovo vreme rukovalo imperativom korigovanja jugoslovenskog spoljnotrgovinskog pristupa u smislu smanjenja obima trgovinske razmene sa tradicionalnim partnerima iz zapadnih zemalja, u korist vanevropskih država.¹² Na taj način se smatralo realnim postizanje bar dva važna državna cilja. Uspostavljanjem čvršćih ekonomskih odnosa sa afro-azijskim državama stvarani su povoljni uslovi za dalje unapređenje političkih odnosa sa njima, odnosno ojačavana je platforma za stvaranje pokreta vanblokovskih država. S druge strane, prema proceni jugoslovenskog rukovodstva ova saradnja je Jugoslaviji pružala izuzetno značajne ekonomske pogodnosti. To je bio put da se, obezbeđivanjem potrebne robe na vanevropskom tržištu putem kliringa ili uravnotežene razmene, smanji odliv deviznih sredstava utrošenih za kupovinu te iste robe, i to po višim cenama, na Zapadu. Istovremeno, prodorom na vanevropska tržišta, Jugoslavija je mogla obezbediti plasman kompletnog kontingenta industrijskih proizvoda, koji nije mogao naći kupca u Evropi. Tako bi se konačno ostvarila stalno naglašavana potreba da Jugoslavija ne izvozi u inostranstvo samo sirovine i poljoprivredne proizvode (koji se prodaju po niskim cenama), a uvozi proizvode višeg stepena obrade (mašine i opremu), po visokim cenama.¹³

¹⁰ Isto, 35–36.

¹¹ Janez Stanovnik, *Ekonomska strategija nesvrstanoši, Tito – nesvrstanost – savremenost*, Beograd 1988, 297–316.

¹² DA MSP RS, PA, 1955, Jugoslavija, f-32, 18 015. *Privredna problematika arapskih zemalja azijskog kontinenta*.

¹³ DA MSP RS, PA, str. pov., 1955, f-1, 314.

Indija

Posebno mesto u jugoslovenskom konceptu ekonomskog otvaranja prema tržištima zemalja Trećeg sveta imala je Indija. Samo poboljšanje jugoslovensko-indijskih odnosa polovinom 50-ih godina odrazilo se i na sferu ekonomske saradnje dveju država. Doduše prvi privredni ugovor između Indije i Jugoslavije potpisan je još 29. decembra 1948, ali je njegova realizacija tekla uz brojne teškoće, uslovljene čitavim spletom faktora (prvenstveno tehničke prirode, ali i problemima proizišlim iz nepoznavanja ekonomskih mogućnosti druge strane).¹⁴ Nezadovoljavajuće stanje poboljšano je donekle posle potpisivanja novog trgovinskog ugovora 24. jula 1953, zasnovanog na indikativnim listama.

Do prekretnice u trgovinskim odnosima dolazi tokom 1956. Te godine jugoslovenski izvoz u Indiju se povećao čak 15 puta – sa 254.000 dolara na 3.875.593 dolara (miliardu i sto četrdeset četiri miliona dinara). Uvoz se više nego dvostruko uvećao – sa 384.000 na 898.000 dolara (265 miliona dinara). U to vreme Jugoslavija je uspostavila direktnu linijsku plovidbu do indijskih luka i 31. marta 1956. potpisala novi trgovinski ugovor sa važenjem do 1960. Posebna povoljnost u ovo vreme bila je ta što je Indija proizvode iz Jugoslavije plaćala funtama sterlinga (kasnije, ona insistira da se plaćanje vrši u rupijima, u stvari kupovinom proizvoda sa njenog tržišta).¹⁵

Strukturu jugoslovenskog izvoza činili su uglavnom proizvodi crne metalurgije: trećinu jugoslovenskog izvoza u 1956. godini činio je betonski čelik, zatim dolaze industrijske šine, čelični limovi, elektrolitni cink, aluminijumske šipke i u manjoj meri proizvodi metalne industrije i mašino-gradnje. Uvoz iz Indije se svodio na gvozdenu rudu – od pomenutih 265 miliona dinara uloženi u uvoz iz ove zemlje, 249 miliona otpadala su na tu rudu.¹⁶

Jugoslavija je 1956. konačno uspeła u svojim naporima da unapredi privrednu saradnju sa Indijom, uprkos konkurenciji zemalja tradicionalnih indijskih partnera, godinama zastupljenih na tom prostoru.¹⁷ Međutim, impresivni cifarski podaci ukazivali su i na dva značajna ograničenja koja su

---

¹⁴ Trgovinska razmena između Jugoslavije i Indije (pre nego što je ova država stekla nezavisnost) gotovo nije ni postojala. Pre Drugog svetskog rata Indija je u ukupnom jugoslovenskom uvozu prosečno učestvovala sa 1–2%, a u izvozu sa 0,25%.

¹⁵ *Jugoslovenski pregled*, jun 1958

¹⁶ DA MSP RS, 1958, str. pov, f-4, 360.

¹⁷ Jugoslavija je u ovo vreme pridavala izuzetan značaj ekonomskom povezivanju sa Indijom: od 1956. u Bombaju se nalazio stalni predstavnik „Jugolinije“, firme koja je obezbeđivala direktnu linijsku plovidbu do indijskih luka, u istom gradu otvoreno je i predstavništvo Spoljnotrgovinske komore Jugoslavije, osnovano je spoljnotrgovinsko preduzeće „Inter-trejd“, razgranata mreža trgovinskih organizacija.

predstavljala ozbiljnu opasnost za buduću saradnju i koja su dovela u pitanje ambiciozne planove jugoslovenskih ekonomista oko daljeg prodora Jugoslavije na indijsko tržište.

Prvi problem proizlazio je iz gotovo fantastičnog trgovinskog debalansa u razmeni koji je u postojećim uslovima imao čak tendenciju povećanja. Naime, jugoslovenski uvoz iz Indije sveo se na samo jednu petinu izvoza. Tome je doprinela činjenica da nisu postojali gotovo nikakvi uslovi da Jugoslavija reeksportuje svoj uvoz iz Indije u druge zemlje s obzirom na potpunu otvorenost ovog tržišta, transferibilnost valute i nepostojanje izgrađenih bilateralnih odnosa u klasičnom obliku (provizorno rešenje kroz plaćanje funtama sterlinga nije bilo održivo). Budući da je indijska vlada najavila svoju nameru da ubuduće jugoslovensku robu plaća u lokalnoj valuti, postavljalo se pitanje kako ta sredstva uložiti u robu u Indiji u uslovima očigledne nekomplementarnosti dvaju tržišta.¹⁸

Drugi problem vezan je za nepovoljnu strukturu jugoslovenskog izvoza u Indiju. Jugoslavija je naime bila zainteresovana da iznađe tržišta na koja će izvoziti proizvode višeg stepena obrade (mašinogradnje i elektroindustrije), s obzirom na to da u Evropi nije mogla da tako nešto ostvari. Umesto toga, ona je u Indiju izvozila uglavnom manje isplative proizvode crne metalurgije, kojima i inače nije bilo teško naći kupca.¹⁹ Stoga su naredne godine s jugoslovenske strane učinjeni naponi kako bi se bar donekle razrešio ovaj problem. U tom smislu može se reći da je glavna karakteristika jugoslovenskog izvoza u Indiju tokom 1957. godine povećanje proizvoda mašinogradnje i elektroindustrije. Kontingent tih proizvoda se povećao čak 15 puta u odnosu na prethodnu godinu. Doduše, apsolutna cifra je ostala relativno mala – 137 miliona dinara, ali je stvoren ekonomski i normativni kontekst za dalje korekcije u ovoj oblasti.²⁰ Inače jugoslovenski izvoz u Indiju tokom 1957. godine povećao se za 11% i iznosio je 4.306.556 miliona dolara (1292 miliona dinara). Prerađeni industrijski proizvodi su i te godine činili 85% jugoslovenskog izvoza, dok su uvozom iz Indije i dalje dominirale gvozdene i manganove rude (96%)

Tokom 1957. indijsko rukovodstvo je uslovalo dalju kupovinu roba iz Jugoslavije prelaskom na sistem plaćanja lokalnom valutom, rupijama. Formalno sa stavom Indije, da zbog svoje teške devizne situacije ne može ubuduće plaćati jugoslovensku robu funtama, Jugoslavija je upoznata prilikom posete jugoslovenske privredne delegacije ovoj zemlji, krajem septembra i početkom oktobra 1957. Potpredsednik jugoslovenske vlade zadužen za resor

¹⁸ DA MSP RS, 1957, str. pov., f-3, 383.

¹⁹ Godišnji izveštaj Saveznog izvršnog veća za 1956. i 1957. godinu.

²⁰ DA MSP RS, 1958, str. pov., f-4, 360; 1957, str. pov., f-1, 395.

privrede, Svetozar Vukmanović Tempo koji je predvodio ovu delegaciju, saglasio se sa potrebom izmene sistema plaćanja i prenatlažene uzvozno-uvozne disproporcije u robnoj razmeni dveju država.²¹

Pošto se po isteku 1957. moralo prilagoditi novom sistemu plaćanja na kome je insistirala indijska strana, jugoslovensko rukovodstvo je bilo primorano da ponovo pristupi iznalaženju optimalne ekonomske strategije u pogledu širine i sadržaja dalje privredne saradnje sa Indijom. Ključno pitanje koje je moralo razrešiti ticalo se mogućnosti proširenja opsega uvoza iz Indije. Pošto Jugoslavija prodajom robe u Indiji nije više mogla doći do funti kojima je slobodno raspolagala, nego samo do rupija za koje je isključivo mogla kupovati robu na indijskom tržištu, trebalo je utvrditi listu indijskih artikala potrebnih jugoslovenskom tržištu.

Sistem „rupijskog plaćanja“ doveo je jugoslovensko rukovodstvo u situaciju da je u rekordnom roku moralo iznaći optimalan sistem spoljnotrgovinskih mera za uravnoteženje razmene sa Indijom. To je bilo posebno značajno, jer je Indija postala veliki kupac jugoslovenske robe, a na njenom tržištu se potencijalno mogao obezbediti plasman jugoslovenske mašinske industrije i proizvoda višeg stepena obrade, dakle artikala koji nisu mogli naći kupca u Evropi. Stoga je već krajem 1957. usvojen nov koncept „maksimalnog koordinisanja i koncentrisanja jugoslovenskih kupovina u Indiji“. Njime je predviđeno redukovanje uvoza svih vrsta roba koje nisu plaćane u konvertibilnim valutama u korist nabavki iz Indije. S druge strane sačinjeni su posebni elaborati o artiklima iz Indije koji bi omogućili obogaćivanje i proširivanje postojećeg jugoslovenskog uvoznog asortimana iz ove države. Tu su sada bili uvršteni novi artikli: kafa, šećer, raznovrsni začini, čaj i koža. Istovremeno, postepeno je sužavana izvozna lista jugoslovenskih proizvoda za Indiju, eliminisanjem svih onih roba kojima se mogao obezbediti plasman na dolarskom tržištu. Navedeni spoljnotrgovinski šablon kasnije je proširen, uz nužno prilagođavanje i poboljšavanje, i na ostale zemlje Trećeg sveta.

Egipat

Uporedo sa sve izraženijim političkim približavanjem Jugoslavije i Egipta, dolazi i do intenziviranja ekonomske saradnje ovih država. Taj trend postaje još izraženiji po izbivanju Suecke krize i potpunog obustavljanja ekonomskih odnosa Egipta sa tradicionalnim privrednim partnerima – Francuskom i Velikom Britanijom. Suočen sa totalnom ekonomskom bloka-

---

²¹ Isto, 1958, str. pov., f-4, 360.

dom zapadnih sila, Egipat je bio primoran da se preorijentiše na nova tržišta i iznađe novu strategiju ekonomske saradnje sa inostranstvom.

Novonastalu situaciju u Egiptu jugoslovensko rukovodstvo je ocenilo kao jedinstvenu priliku za prodor Jugoslavije na egipatsko tržište i povoljan plasman roba koje u Evropi nisu mogle naći kupca.²² Posebno su ohrabrujuće delovali stalni dopisi jugoslovenske ambasade u Kairu o „svakodnevnom obraćanju raznih firmi sa upitima da li imamo robe“ o tome da „nikada do sada za plasman naše robe nisu postojali bolji uslovi na egipatskom tržištu.“²³ Budući da u aktuelnom trenutku Jugoslavija nije raspolagala adekvatnom trgovačkom mrežom u Egiptu, niti imala razrađen koncept operativnog nastupa svojih spoljnotrgovinskih organizacija u toj zemlji, iz kairske ambasade se insistiralo na što hitnijim instrukcijama jugoslovenske vlade u datom kontekstu oko konkretnog reagovanja na zahteve egipatskih privrednika i ministarstva za trgovinu.²⁴

Reagujući pomalo konfuzno, u velikoj meri zatečena brzim razvojem zbivanja u Egiptu, jugoslovenska vlada je pokušala da u kratkom roku razradi optimalan koncept mera kojima bi se obezbedili uslovi za organizovan i ofanzivan nastup na egipatskom tržištu. Pojačana je mreža spoljnotrgovinskih preduzeća u Egiptu i naloženo im je da ni na jedan egipatski zahtev ne smeju odgovoriti negativno pre nego što dobiju saglasnost Ministarstva za trgovinu; pri Komitetu za spoljnu trgovinu formirana je posebna grupa eksperata sa zadatkom da u najkraćem roku preduzme inicijative neophodne za penetraciju Jugoslavije na egipatskom tržištu; pojačan je nadzor u pogledu mogućih zloupotreba sa jugoslovenske strane po pitanju enormnih cena i niskog kvaliteta robe i drugih nepoželjnih obrta na koje je upozoravala ambasada u Kairu imajući pri tome u vidu neke konkretne slučajeve.²⁵

Posle prevazilaženja početnih ekonomskih propusta, jugoslovensko rukovodstvo postepeno uspeva da realizuje prioritete vezane za trgovinsku razmenu sa Egiptom, što je ubrzo rezultiralo sklapanjem niza bilateralnih privrednih aranžmana. Egipat tako postaje najvažniji jugoslovenski spoljnotrgovinski partner na čitavom bliskoistočnom i afričkom području (40% vrednosti ukupne razmene na tom području pokrivala je trgovina sa Egiptom).

Pravu prekretnicu u jugoslovensko-egipatskim ekonomskim odnosima predstavljala je 1957. godina. Te godine izvoz iz Jugoslavije u Egipat se povećao pet puta, a uvoz više nego udvostručio. Dok je prethodne godine

---

²² DA MSP RS, 1958, PA, UAR, f-132, 45 909.

²³ Isto, 1956, Egipat, f-18, 414 351.

²⁴ Isto

²⁵ Isto

izvoz iznosio 759,6 miliona dinara (2,5 miliona dolara), sada je dostigao bližu 4 milijarde dinara (oko 13 miliona dolara). Uvoz se uvećao sa 1,2 milijarde dinara iz 1956, na 2,7 milijardi dinara (9 miliona dolara) krajem 1957.²⁶ Najznačajniji artikli koje je Jugoslavija izvozila u Egipat bili su: mašine, transportni uređaji, duvan, drvena građa, obojeni metali i proizvodi hemijske i prehrambene industrije. Više od 90% jugoslovenskog uvoza iz Egipta činio je pamuk i pamučne prerađevine.

Budući da je naglo intenziviranje ekonomske saradnje Egipta i Jugoslavije moralo biti i na adekvatan način normirano, 25. juna 1957. dve države su potpisale Dugoročni sporazum o ekonomskoj saradnji i robnoj razmeni i Platni sporazum. Tim instrumentima detaljnije su regulisane sfere saradnje i postojeći sistem klirinškog plaćanja. Ono što sporazumom nije bilo moguće razrešiti ticalo se sve izraženijeg trgovinskog debalansa (preko 1,2 milijarde dinara), koji nije bio održiv u uslovima klirinškog plaćanja. Radilo se o poznatom problemu sa kojim je Jugoslavija bila suočena i u trgovinskoj razmeni sa Indijom – teško je bilo pokriti narastajući izvoz u ove siromašne zemlje, adekvatnim obimom uvoza svedenog na jedan ili dva glavna artikla. Problem je bio tim veći što se u Jugoslaviji čak ni za tim pojedinačnim artiklima (u slučaju Indije – gvozdеноm rudom, a u slučaju Egipta – pamukom) nije osećala potreba u skladu sa količinama koje su uvožene. Razumljivo, kako je ukupan obim trgovinske razmene Jugoslavije sa Egiptom bio znatno veći od razmene sa Indijom, u ovom prvom slučaju problem je bio još teže rešiv.²⁷

Jugoslovensko rukovodstvo je uz pomoć timova ekonomista pokušalo da iznađe rešenje kojim bi se obezbedila bolja struktura i veći obim uvoza iz Egipta, ali je već sledećih godina ovaj problem izgubio aktuelnost. Na nezadovoljstvo jugoslovenskih izvoznika – ne zbog stvaranja boljeg ekonomskog okvira za egipatsko-jugoslovensku trgovinsku razmenu, nego iz sasvim drugih razloga. Naime, krajem 50-ih godina dolazi do snažnog prodora SSSR-a i istočnoevropskih država na egipatsko tržište i naglog smanjivanja interesa egipatske vlade za dalje unapređenje političke i ekonomske saradnje sa Jugoslavijom, koja je u to vreme bila u stalnom konfliktu sa ovim državama.

---

²⁶ Isto, 1958, UAR, f-132, 45 909. *Robna razmena i ekonomski odnosi FNRJ i Republike Egipta u 1957. godine*; Godišnji izveštaj Saveznog izvršnog veća za 1956. i 1957. godinu.

²⁷ DA MSP RS, 1960, str. pov., f-2, 71. *Bilateralni odnosi Jugoslavije i Egipta*; Isto, 1958, str. pov., f-4, 359 i 360; Isto, 1957, str. pov., f-3, 124; *Jugoslovenski pregled*, januar 1959, jul-avgust 1960.

Indonezija

Jedan od ključnih jugoslovenskih partnera u realizaciji politike okupljanja i zajedničkog delovanja vanblokovskih država na radikalnoj izmeni sistema međunarodnih odnosa bila je Indonezija. Međutim, spremnost indonežanskog i jugoslovenskog rukovodstva za uspostavljanje šire političke saradnje nije rezultirala i adekvatnim napretkom u pogledu bilateralne privredne saradnje. Pokušaj da se tu napravi pomak predstavljao je Trgovinski ugovor između Jugoslavije i Indonezije, potpisan 14. decembra 1956. u Beogradu. Tim ugovorom uvedeno je plaćanje u transferibilnim funtama,²⁸ a tokom 1957. definitivno se napušta klirinški sistem i postepeno se prelazi na sistem plaćanja u slobodnim valutama (funtama i dolarima).²⁹ Inače, za razliku od robne razmene Jugoslavije sa većinom vanblokovskih zemalja, u slučaju Indonezije tokom 1956. i 1957. nije došao do izražaja značajniji trgovinski debalans. Ukupan uvoz iz Indonezije u ovom dvogodišnjem periodu iznosio je 177 miliona dinara (0,59 miliona dolara), a uvoz 191 milion dinara (0,63 miliona dolara). Jugoslovenski izvozni artikli su bili: cement, tekstil, železna roba i hemikalije, a uvozni: sirova guma, kafa, biber, šećer.³⁰

S obzirom na relativno mali obim trgovinske razmene Indonezije i Jugoslavije, nastavljeni su ekonomski razgovori dveju država u cilju preduzimanja mera da se nezadovoljavajuće stanje popravi. Posebnu težinu u tom kontekstu trebalo je da ima poseta Indoneziji potpredsednika jugoslovenske vlade, inače zaduženog za resor privrede, Svetozara Vukmanovića Tempa.³¹

Vukmanović je dobio i zadatak da izvidi mogućnosti povećanja obima razmene sa Indonezijom, plasmana jugoslovenske robe u toj zemlji, posebno finalnih proizvoda i kupovine sirovina koje su do tada nabavljane po visokim cenama za čvrste valute, u zapadnim zemljama. Po sopstvenom tvrdjenju, Tempo se nadao da će razgovori biti interesantni, ali se u tome prevario: „Sukarno ili nije htio ili nije znao da govori o stvarnosti. Opet se ograničio na uopštene fraze, ne ulazeći u stvarne probleme.“ Nemajući kud, Vukmanović se, u skladu sa Sukarnovom preporukom, obratio indonežanskom premijeru Džuandu Kartaviđaju i ministru inostranih poslova Subandriju. Izložio im je jugoslovensko viđenje obostranog interesa i Jugoslavije i Indonezije za proširenje ekonomske saradnje: „Mi smo zainteresovani da uvozimo gumu, kožu i drvo. Te proizvode sada nabavljamo preko zapadnoe-

²⁸ *Jugoslovenski pregled*, oktobar 1958.

²⁹ DA MSP RS, 1960, str. pov., f-1, 38.

³⁰ Isto, 1958, str. pov, f-4, 360.

³¹ Do te posete, doduše, dolazi u sklopu drugačijeg sleda okolnosti. Pošto je Tito bio sprečen da udovolji Sukarnovom pozivu da poseti Indoneziju povodom Dana nezavisnosti, umesto njega otputovao je Svetozar Vukmanović.

vropskog tržišta, plaćamo ih po visokim cijenama i u čvrstoj valuti. Zapadnoevropske kompanije su posrednici, one kupuju od vas po niskim, a prodaju nama po visokim cijenama – pljačkaju i nas i vas. A mogli bismo isključiti posrednike! Vi biste postizali veće cijene, a mi ne bismo morali plaćati onoliko koliko traže posrednici; korist bi bila obostrana.“³²

Vukmanovićeви argumenti su ujedno predstavljali vladajuće ekonomske i političke rezone koje je jugoslovensko rukovodstvo, uz izvesne modalitete, uporno iznosilo u razgovorima sa zvaničnicima vanblokovskih zemalja. Oni su različito primani od različitih funkcionera i u različitim periodima izgradnje političkih sistema afro-azijskih država. U slučaju Indonezije, nezadovoljavajući ishod svoje ekonomske elaboracije naslutio je i sam Tempo, pošto se bolje upoznao sa strukturom vlasti i odnosom snaga u toj državi. U Sukarnu je video političara „koji nije pokazao mnogo volje i smisla za praktičnu privrednu politiku“, ono malo sredstava koje je država imala „trošio je na izdržavanje ogromne vojske, administracije, na reprezentaciju“, a pri tome je „često mijenjao svoje saradnike i dovodio one koji ga više slušaju.“³³

Jugoslovenska vlada je uglavnom prihvatila Vukmanovićevu negativnu ocenu Sukarnove „dirigovane demokratije“ u kontekstu razmatranja programa dalje saradnje sa državama azijskog regiona. Skromne mogućnosti proširenja jugoslovensko-indonežanske privredne saradnje sagledavale su se u sklopu činjenice da je Indonezija u periodu od proglašenja nezavisnosti promenila 17 vlada, a sa svakom vladom se promenio i usvojeni plan privrednog razvoja. Tako je posle oslobađanja od kolonijalne zavisnosti ova zemlja sa preko 80 miliona stanovnika imala znatno niži nivo privrednog razvoja nego što ga je to ranije bio slučaj, a sudeći po sopstvenim privrednim planovima nije gajila iluziju da će se takvo stanje u skoroj budućnosti promeniti.³⁴

Sirija

Kada je reč o Siriji, može se zapaziti da je tokom 1956. i 1957. ekonomska saradnja sa Jugoslavijom išla ispred političke. Ta saradnja je inače regulisana Trgovinskim sporazumom iz 1953. kojim je ugovorena liberalna trgovinska razmena uz plaćanje slobodnim valutama. Od 1953. do 1957. dolazi do naglog porasta trgovinske razmene između Jugoslavije i Sirije, tako da je ona dosegla čak 1,2 milijardu dinara (4 miliona dolara) u oba pravca – jugoslovenski izvoz u Siriju tokom 1957. iznosio je 796 miliona dinara, a

³² Svetozar Vukmanović Tempo, *Revolucija koja teče, Memoari*, Beograd 1971, 292–295.

³³ Isto, 293.

³⁴ DA MSP RS, 1957, str. pov., f-3, 383.

uvoz 323 miliona dinara. Iz Sirije su uvoženi uglavnom pamuk i žitarice, a izvoženi su obojeni metali, gvožđe, cement, mašine i elektromaterijal. Pošto se plaćanje vršilo u slobodnim valutama (dolarima), za Jugoslaviju je od posebnog značaja bilo to što je izgradnja najveće sirijske luke Lutakije poverena jugoslovenskom pomorskom građevinskom preduzeću Pomgrad iz Splita (koje je završilo ove radove krajem 1957).³⁵

Impresivna ekonomska saradnja sa Sirijom tokom 1957. dosegla je i svoj realni maksimum.³⁶ Narednih godina, kao što je to bio slučaj i kod drugih jugoslovenskih afro-azijskih partnera, dolazi do značajne preorijentacije na saradnju sa istočnoevropskim državama koje, predvođene SSSR-om, svojim neekonomskim cenama i politički motivisanim dampingom u izvesnoj meri potiskuju Jugoslaviju sa tog tržišta.³⁷ Dodatne komplikacije kada je o samoj Siriji reč proizašle su i iz specifičnih ekonomskih okolnosti koje se javljaju posle ujedinjenja sa Egiptom (zaštita industrije Ujedinjene Arapske Republike, klirinški sporazumi Sirije sa Egiptom unutar zajedničke države, deficit deviznih sredstava te države, pravne teškoće primene dvaju sistema plaćanja ugovorenih od strane dveju članica nove države – dolarskog u jugoslovensko-sirijskoj razmeni i klirinškog u jugoslovensko-egipatskoj razmeni).

Burma

Suprotno političkom trendu u jugoslovensko-burmanskim odnosima, tokom 1956. i 1957. godine³⁸ dolazi do značajnog uspona u bilateralnoj privrednoj saradnji. Na osnovu Protokola o privrednoj saradnji zaključenog 14. juna 1955. na Brionima (u skladu sa stavovima proizišlim iz razgovora Tito–U Nu), u Rangunuu su 7. marta 1956. zaključeni: Protokol o kupovini pirinča, Sporazum o tehničkoj saradnji i Sporazum o dugoročnoj saradnji na industrijskom i energetskom polju. Ovim instrumentima stvoreni su solidni pravni okviri za dalje unapređenje ekonomske saradnje koja će, potom, doseći i svoj realan maksimum.

³⁵ Isto, 1960, str. pov., f-2, 71.

³⁶ DA MSP RS, str. pov., 1957, f-3, 116.

³⁷ Isto, 1958, str. pov., f-4, 360.

³⁸ To je bilo vreme kada dolazi do zahlađenja u odnosima burmanskog premijera U Nu-a i Tita, uslovljenog ideološkim razlozima. U Nu, koji je imao velikih problema sa uticajnom, prosovjetski orijentisanom KP Burme, negativno je percipirao normalizaciju jugoslovensko-sovjetskih odnosa. U tome je video manifestaciju jugoslovenskog odustajanja od proklamovane liberalizacije i demokratizacije političkog sistema. Krunski dokaz za U Nua u tom smislu predstavljalo je hapšenje Milovana Đilasa, u novembru 1956. (Isto. *Burma. Politički odnosi*, 66–67)

Bez obzira na stvarnu ekonomsku moć Burme i činjenicu da je njen takoreći jedini izvozni artikal bio pirinač, obim trgovinske razmene u oba pravca je u periodu 1956. i 1957. dozeo iznos od blizu 2 milijarde dinara (6,6 miliona dolara). Izvoz Jugoslavije u Burmu 1956. se uvećao u odnosu na prethodnu godinu 18 puta (sa 87 miliona na 1,6 milijardi dinara, odnosno 5,3 miliona dolara), a uvoz se uvećao 37 puta (sa 13,3 miliona dinara na 486 miliona dinara, odnosno na 1,6 miliona dolara). Naredne godine, u manjoj meri se menja postojeća proporcija, ali ukupan obim razmene se samo neznatno smanjuje: izvoz – 1,1 milijarda; uvoz – 601 milion dinara.³⁹

Struktura jugoslovenskog izvoza u Burmu je zadovoljavala ekonomske imperATIVE kojim se u to vreme rukovalo jugoslovensko rukovodstvo – da što veći deo izvoza čine industrijski proizvodi i industrijske preradevine. Međutim, ono što je u ovom kontekstu predstavljalo ozbiljan ograničavajući faktor odnosilo se na strukturu burmanskog izvoza. U slučaju Burme javlja se problem karakterističan i za druge zemlje Azije i Afrike sa kojima je Jugoslavija pokušavala da razgrana privrednu saradnju. Radi se o monokulturnoj strukturi burmanskog izvoza i teškoćama u uravnoteženju sistema trgovinske razmene. Pošto se sav izvoz iz Burme svodio na samo jedan artikal – pirinač, dolazi do već ustaljenog trgovinskog debalansa (1956. on je prelazio milijardu dinara, a 1957. iznosio je gotovo pola milijarde dinara). Zaduženje Burme prema Jugoslaviji krajem ovog dvogodišnjeg intervala, izraženo u „čvrstim valutama“, doseglo je zabrinjavajući iznos od 1,3 miliona funti sterlinga.⁴⁰

Nezadovoljavajuća struktura jugoslovensko-burmanske trgovinske razmene, kao i niz drugih faktora, rezultirali su narednih godina sužavanjem sfere bilateralne ekonomske saradnje ovih država i njenim svođenjem na simboličan obim, karakterističan za raniju fazu njihove saradnje.

Etiopija

Pored političkih faktora koji su upućivali Jugoslaviju i Etiopiju na saradnju, važnu ulogu u njihovom približavanju imali su i obostrani ekonomski interesi u tom kontekstu. Jugoslavija je kroz ekonomsku saradnju sa Etiopijom stvorila uslove za izvoz svojih industrijskih proizvoda čiji plasman nije bio moguć na drugim tržištima, došla do značajnih deviznih sredstava kroz građevinske radove, radove u oblasti istraživanja nafte i kroz usluge koje su Etiopiji pružali brojni jugoslovenski stručnjaci u svim oblastima privrednog života.

---

³⁹ Isto, 1958, str. pov., f-4, 360.

⁴⁰ Isto.

Ništa nije bio manji ni interes Etiopije za unapređenje saradnje sa Jugoslavijom. Suočen sa katastrofalnim ekonomskom stanjem u zemlji, Hajle Selasije je u Jugoslaviji video važnog privrednog partnera koji će, bez političkih uslovljavanja, pomoći Etiopiji da ublaži razorno dejstvo takvog stanja. Stoga je jedna od ključnih tema svih jugoslovensko-etiofskih susreta bila ekonomska saradnja. U sklopu etiofskih zahteva za privrednom pomoći Jugoslavije posebno mesto su zauzimali oni koji su se ticali pomoći u stručnjacima. Budući da je neznatan procenat stanovništva u Etiopiji posedovao elementarno obrazovanje (radilo se o populaciji koja je činila manje od 5% stanovništva) i da u ovoj zemlji nije postojao Univerzitet, bez razrešenja kadrovskih pitanja etiofska privreda nije mogla prebroditi tešku krizu koja je izazivala oštre socijalne nemire i ozbiljno podrivala režim Hajla Selasija.⁴¹

Jugoslavija je pozitivno reagovala na etiofska nastojanja da se u što kraćem roku obezbedi bliska stručno-tehnička saradnja daju zemalja, procenjajući da će ta saradnja odigrati važnu ulogu u političkom približavanju Etiopije i Jugoslavije u okviru zajedničke akcije na globalnom planu. U relativno kratkom roku naglo počinje da raste broj jugoslovenskih stručnjaka koji preuzimaju rukovodeće položaje u državnom aparatu i privredi Etiopije, kao i broj etiofskih studenata koji se uključuju u školovanje na jugoslovenskim univerzitetima. Jugoslovenski stručnjaci su imali važnu ulogu u Ministarstvu poljoprivrede, Ministarstvu trgovine, Ministarstvu industrije, Uredu za planiranje, Birou za reparacije, Upravi za elektrifikaciju, kao i u najvećim fabrikama. U glavnim etiofskim lukama, jugoslovenski pomorci su obavljali pilotažu. Jugoslovenski lekari su upravljali dvema najvažnijim bolnicama u Etiopiji: Bolnicom Sent Pol (St. Paul) i Centralnom vojnom bolnicom. Dokle je išlo poverenje etiofskog rukovodstva u Jugoslaviju, govori i činjenica da je jugoslovenskim ekonomistima tokom 1956. poverena dužnost da izrade Plan razvoja etiofske privrede za 1957–1961, kao i program privrednih odnosa Etiopije sa inostranstvom. U vezi sa ovim programima i sam car Hajle Selasije je u više navrata odao priznanje jugoslovenskim stručnjacima, koji su uspeli da zaštite etiofske interese i opravdaju poverenje koje im je na neuobičajen način ukazano u ovoj zemlji.⁴²

Osim angažovanja jugoslovenskih stručnjaka u Etiopiji, značajno mesto u ekonomskim odnosima dveju država zauzimala je i robna razmena. Ona je beležila posebno veliki rast 1957. godine kada je u oba pravca iznosila 652 miliona dinara. Obim etiofskog izvoza u Jugoslaviju tokom 1956. i 1957. bio je zanemarljiv i svodio se na nekoliko artikala: kafu, uljarice i kožu. S obzirom na uspostavljen sistem plaćanja u čvrstim valutama, jugoslo-

---

⁴¹ DA MSP RS, 1957, str. pov., f-1, 173. Dopis ambasade u Adis Abebi DMIP-u.

⁴² Isto, 1957, str. pov., f-3, 383; *Jugoslovenski pregled*, januar 1959.

venskom rukovodstvu nije naročito smetao izrazit debalans u trgovinskoj razmeni sa Etiopijom. Za Jugoslaviju je bilo naročito važno što su strukturu njenog izvoza u Etiopiju gotovo isključivo činili industrijski proizvodi, u prvom redu oprema i mašine. Inače, najznačajniji poduhvat jugoslovenskih preduzeća u Etiopiji bila je izgradnja moderne luke Asab, najveće etiopske luke, koja je trebalo da predstavlja najpogodniji izlaz na more za centralno područje zemlje. Prema Ugovoru potpisanom između etiopske vlade i splitskog preduzeća „Pomgrad“, predračunska vrednost radova trebalo je da iznosi preko 10 miliona dolara. Na molbu Etiopije, Jugoslavija je dala saglasnost da se deo radova kreditira s tim da taj iznos, koji je činio 50% ugovorene cene uz kamatu od 3%, bude isplaćen u 20 jednakih polugodišnjih rata, u roku od deset godina. Zadovoljan kooperativnošću Jugoslovena, car Hajle Selasije je u prestonoj besedi Ugovor o izgradnji luke Asab naveo kao „dokaz prijateljstva i privredno-tehničke saradnje kakvu Etiopija želi i od drugih zemalja.“⁴³

Dragan Bogetić

"THE YUGOSLAV ESCAPE FROM THE EUROPE",
NEW ECONOMICAL PRIORITEIS OF THE NON ALIGNED YUGOSLAVIA
IN MID 1950-TIES

Summary

In the mid 1950ties, Yugoslavia was at the turning point in defining of its econmic priorities. Current developments of the political and economical relations with states of the Third World, improved the expectations and optimism of the Tito and his Government. The expectations were that the ecoonimcal cooperationa and export to those new liberated states will improve and stabilize the Yugoslavian economical position on the global scene. Those visions turned out to be the illusions, since it improved partially the Yugoslav economical growth, but it did not solved out a problem of the Yugoslavia's access to the world economical streams. The part Europe and US in the whole of the Yugoslavia's economical and finnacial exchange was over 78%, while the remainig 20% were matched by the Thrild World. Although improving the political relationship with the non-aligned world, Yugoslavia remained tied with the Europe and America in economical, financial and technological ways. The Yugoslav "escape" from the Europe, was unssucesfull.

---

⁴³ Isto, 1958, str. pov., f-4, 360.